

“หน้าที่ชาวพุทธท่ามกลางวิกฤตศาสนา”

เทศน์ที่ งานธรรมไร่พรมแดน ครั้งที่ ๒

วัดถ้ำผาจอม อ.แม่สาย จ.เชียงราย ๒๓ เมษายน ๒๕๕๘

พระอาจารย์วิชัย กัมมสุทโธ สถานปฏิบัติธรรมป่าวิเวกสิกขาราม อ.พล จ.ขอนแก่น

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓จบ)

สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง	การไม่ทำบาปทั้งปวง
กุสะลัสสุปะสัมปะทา	การทำกุศลให้ถึงพร้อม
สะจิตตะปะริโยทะปะนัง	การทำความใจให้ขาวรอบปราศจากโลกโกรธหลง
อะนูปะวาโท	การไม่กล่าวร้าย
อะนูปะมาโต	การไม่ทำลายซึ่งกันและกัน
เอตัง พุทธานะ สาสะนันติ	นี่เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ขอโอกาสพระเถระท่านทั้งหลาย เจริญพรท่านพุทธบริษัททั้งหลาย วันนี้ อาตมาได้รับนิมนต์ให้มาแสดงธรรมในหัวข้อ “หน้าที่ของชาวพุทธในท่ามกลางวิกฤตของพระพุทธศาสนา” พระพุทธเจ้าท่านได้สอนอะไร อันนี้ครูบาอาจารย์ที่ได้แสดง ท่านก็บอกแล้วว่าต้องปรับทัศนคติ การปรับทัศนคตินี้หมายความว่า เปลี่ยนความเห็นที่ผิดไปสู่ความเห็นที่ถูกต้อง เรียกว่าเปลี่ยนมิจฉาทิฎฐิไปสู่สัมมาทิฎฐิ อันนี้เป็นเบื้องต้นที่ท่านได้แสดงเน้น เพราะมันเป็นหลักแรก เพราะคำว่าสัมมาทิฎฐินั้น มันเป็นเบื้องต้นของกุศลธรรมทั้งหมด อันนี้เป็นพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ สัมมาทิฎฐิเป็นข้อแรกขององค์มรรค ๘ ในสมัยพุทธกาลนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเราก่อนที่จะตรัสรู้บุตร สัมมาสัมโพธิญาณ ท่านก็ได้ออกแสวงหาไปเจอคุณาจารย์ใหญ่ อาฬารดาบสและอุททกดาบส ท่านก็ได้เข้าไปศึกษา คิดว่านั่นคือทาง แต่เมื่อไปแล้วก็ยังไม่ได้คำตอบ ต่อมาท่านก็ออกแสวงหาอีก เขาบอกว่าการทรมานกายนั้น เป็นทางหลุดพ้นเป็นการอย่างกิเลส ท่านก็ได้ไปทดลองดู ทรมานจนอุกฤษฏ์ จนสลบไปถึง ๓ ครั้ง ก็ยังมีสามารถที่จะบรรลุธรรมได้ ท่านจึงหวนมาพิจารณา ถึงสิ่งที่พระองค์ได้เกิดขึ้นเมื่ออายุ ๗ ขวบ ที่ได้ตั้งหน้าวันนั้นเป็นพิธีแรกนาขวัญ ท่านได้ลองนั่งสมาธิดู ตอนอายุ ๗ ขวบ ได้ปฐมฌาน ตามตำนานที่กล่าวไว้ เกาหัวนั้นเที่ยงตรงแม้บ่าคล้อยแล้ว เกิดเป็นอัครรรย

ท่านมาพิจารณาว่า ทางที่จะหลุดพ้นนั้น น่าจะเป็นการบำเพ็ญเพียรทางจิต นี่เป็นจุดแรกที่ท่านย้อนกลับมาหาตัวเอง คราวแรกเขาคิดว่าการเจริญสมาบัติ ๗ สมาบัติ ๘ เป็นทางหลุดพ้น ท่านก็ไปทำดูแล้ว ก็ยังไม่หลุด การทรมานกายทำให้กายลำบาก ท่านก็ไปทดลองดู ก็ยังไม่สำเร็จ จนท่านมาพิจารณาในใจท่านนั่นเอง จนสำเร็จอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ปฏิญาณตนว่าท่านสำเร็จเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านจึงนำธรรมะนั้นออกแสดงครั้งแรก เรียกว่าธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรนั้น ตามภาษาก็บอกว่า เป็นสูตรที่หมุนธรรมให้ดำเนินไป ท่านได้แสดงถึงส่วนสุด ๒ ที่บรรพชิตหรือนักบวช หรือผู้ที่ปรารถนาความพ้นทุกข์ไม่ควรดำเนิน สิ่งที่ไม่ควรดำเนินนั้นมีอยู่ ๒ ทาง สุดทางด้านหนึ่งก็เป็นเรื่องความสุขนั่นเอง เรียกว่ากามสุขัลลิกานุโยค อีกทางหนึ่งคือทางที่ทำให้ตนลำบาก เรียกว่าอหัตถคิลมถานุโยค ๒ ทางนี้ท่านไปทดลองมาแล้ว ครั้งแรกก็ไปที่อาฬารดาบสและอุทกดาบส ก็ไม่สำเร็จ ทางทรมานกาย ทำทุกรกิริยา ท่านก็ไปทดลองมาแล้ว ก็ไม่สำเร็จ อะไรที่ทำให้ธรรมมันเนิ่นช้า มันไม่สำเร็จ ถ้าเราได้ศึกษาดูในอนุพุทธะ หรือประวัติของพระสาวกผู้ทรงเอตทัคคะ อย่างเช่นพระอรุทธะ พระอรุทธะนั้นท่านได้ประวัติก เขาเรียกมหาบุริสวิตก ๘ ประการ แต่ท่านตริกลงไปได้แค่ ๗ ประการ ธรรมวินัยนี้เป็นไปเพื่อความไม่มักมาก ธรรมวินัยนี้เป็นไปเพื่อความสันโดษ ธรรมวินัยนี้เป็นไปเพื่อความไม่ระคนด้วยหมู่คณะ ธรรมวินัยนี้เป็นไปเพื่อปรารถนาความเพียร ธรรมวินัยนี้เป็นไปเพื่อสติ เพื่อสมาธิ เพื่อปัญญา ท่านก็ยังไม่สามารถที่จะสิ้นสุดอสาเวกิเลสได้ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้รู้ถึงสิ่งที่ท่านกำลังพิจารณาอยู่ จึงมาสอนอีกข้อหนึ่ง คือธรรมวินัยนี้เป็นไปเพื่อความไม่เนิ่นช้า ธรรมวินัยที่เป็นไปด้วยความไม่เนิ่นช้านั้น ธรรมที่เป็นไปด้วยความเนิ่นช้าคืออะไร เขาก็กล่าวไว้ในหนังสือก็คือ ตัณหา ทิฏฐิ มานะ แปลเป็นไทย ตัณหาคือความทะยานอยาก ถ้าจะแปลขยายตามตำรา ก็บอกว่า กามตัณหาทะยานอยากในกาม ภวตัณหาทะยานอยากในความอยากได้ออยากมี ในภพนั่นเอง วิภวตัณหาทะยานอยากไม่อยากได้ไม่อยากมี มันมีอยู่แล้วไม่อยากมี มันก็เรียกว่าอินร้ายมันเกิดนั่นเอง อันนี้ตัณหาเป็นธรรมที่เนิ่นช้า ทิฏฐิแปลว่าความเห็น ความเห็นเป็นธรรมที่เนิ่นช้า เพราะความเห็นใดที่ไม่ตรงต่อสังขธรรมคือความจริง เมื่อเราไปดำเนินไปประพฤติปฏิบัติ ความเห็นนั้นก็ทำให้เราเนิ่นช้า ยกตัวอย่าง อย่างอาตมาอยู่ที่อำเภอพล จะมาที่แม่สายนี้ อาตมามีความเห็นว่า ต้องไปทางโคราช ตรงเข้าไปเลยไม่มีเลี้ยวกลับ อาตมาก็ต้องห่างจากแม่สายไกลไปเท่านั้น

จริงไหม ถ้ามีความเห็นว่าจะต้องเข้าขอนแก่น ขึ้นเพชรบูรณ์นะ เข้าพิษณุโลก เชียงใหม่ มาเชียงราย แม่สาย ถ้ามุ่งตรงอย่างนั้น วิ่งเร็วเท่าไร ก็ระยะทางสั้นลงเท่านั้น จริงไหม นี่ความเห็น ถ้ามันเห็นตรงต่อความเป็นจริง มันก็ไม่เน้นซ้ำ เรียกว่าสัมมาทิฐิเกิด ทิฐิในที่นี้เป็นมิจฉาทิฐิ นี้ เพราะฉะนั้นตัวทิฐิคือความเห็นนี้มันทำให้เน้นซ้ำ จริงๆ แล้วทิฐิคือความเห็นนั้น ก็ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ตัวเรา ไม่ว่าจะ เป็นสัมมาทิฐิ ไม่ว่าจะ เป็นมิจฉาทิฐิ ทิฐิคือความเห็นนั้น เกิดจากการเรียนรู้ทั้งหมด เรียนถูกก็เห็นถูก เรียน ผิดก็เห็นผิด นี่คือเหตุเกิดของมัน เหตุนี้เราอาศัยสัมมาทิฐิเป็นทางเดิน เข้าไปสู่มรรค ผลนิพพานนั่นเอง เพื่อละมิจฉาทิฐิ นี้ เพราะฉะนั้นตัวทิฐิคือความเห็นนั้นนะ มัน เป็นธรรมที่เน้นซ้ำ ความเห็นนั้นไม่ว่าเห็นถูกหรือเห็นผิด แต่โดยสรุปก็น่าจะเห็นผิด ที่ว่าเห็นผิดเพราะว่าอะไร เพราะถ้าเราบอกว่าเราเห็นถูก เรายังยึดความเห็นของเราอยู่ มันก็เป็นความเห็นผิดนั่นเอง เพราะมันเรียกว่าอัตตามันเกิด เหตุนี้พระจุนทะจึงไปทูล ถามพระผู้มีพระภาคเจ้า จะละทิฐิได้อย่างไรพระเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัส วิสัชนาตอบ เธอจงพิจารณาว่านั่นมิใช่ของเรา มิใช่เรา มิใช่ตัวตนของเรา นี้ ท่านรับสั่ง ที่นี้พอทิฐิมันเกิด ความเห็นที่มันไม่ถูกต้องมันเกิดขึ้นมา เราไปยึดว่าความเห็นนั้นมัน เป็นของเรา เป็นตัวเรา เราก็ประพฤติปฏิบัติไปตามความเห็น เมื่อมีผู้ที่ถูกต้องมา แนะนำเราว่า เราไม่ควรคิด ไม่ควรเห็นเช่นนั้น ไม่ควรทำเช่นนั้น เราก็ไม่ยอม เพราะ ะไร เพราะเรายึดความเห็นเก่าของเราอยู่ เมื่อเรายึดความเห็นเก่าของเราอยู่ เราก็ไม่ ยอมรับความเห็นที่มันถูกต้องเข้าไป อันนี้ก็เลยเรียกว่ามานะมันก็เกิดตามมา มันเทียบ เขาเทียบเรา มันไม่ยอม ตัวมานะมันก็เกิดตามมา เพราะฉะนั้นค้นหา ทิฐิ มานะ เป็น ธรรมที่เน้นซ้ำ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ให้ละ พระองค์ตรัสว่าพระองค์ไม่มีค้นหา ทิฐิมานะ พระองค์ไม่มีธรรมที่เน้นซ้ำในพระทัยของพระองค์ เมื่อท่านมาแสดงธรรม ข้อนีต่อพระอนุรุทธะ พระอนุรุทธะได้หยั่งจิตลงสู่เนื้อธรรมที่พระองค์แสดง สติสมาธิ ปัญญารวมเป็นหนึ่ง ณ ปัจจุบันที่ฟังธรรมตรงนั้น พินิจพิจารณาตามเนื้ออรรถธรรมตรง นั้น ก็เห็นแจ้งในธรรม อาสวะกิเลสจึงสิ้นไป ท่านจึงสำเร็จเป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง ผู้ ทรงเอตทัคคะเลิศทางทิพยจักขุ เหตุนี้ตัวทิฐิคือความเห็นนั้น มันเกิดจากการเรียนรู้ มันเป็นปัญหาของคนทีเรารู้มาในอดีต เหตุนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าได้สอนเรื่องกาลาม สสูตรแก่ชาวกาลามะ มาถามปัญหาพระองค์เรื่องความเชื่อ จะเชื่ออะไร ไม่เชื่ออะไร พระองค์จึงตรัสไว้ อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเล่าขานสืบต่อกันมา เพราะการเล่าขานสืบต่อกัน

มานั้น ถ้าผู้เล่าเล่าคนแรกเล่าผิด หรือคนแรกเล่าถูก คนฟังต่อมาฟังผิด แล้วก็เล่าต่อมาผิด ถ้าเราเชื่อโดยไม่ใช้สติปัญญาไตร่ตรอง พินิจพิจารณาความจริงในจุดนั้น เราก็เลือกปฏิบัติไปตามความเชื่อนั้น ผลที่ไม่ถูกต้องคือโทษจะเกิดขึ้นเอง เพราะความที่คำเล่าขานสืบต่อกันมามันผิด อย่าเพิ่งเชื่อเพราะทำตามกันมา การทำตามกันมานั้น ผู้ที่พาทำที่แรก ท่านอาจจะมีเหตุผลมีเหตุปัจจัย ในขณะที่ปัจจุบันอย่างนั้นก็ทำตรงนั้น แต่เมื่อเหตุปัจจัยมันเปลี่ยนไป คนพาทำกันต่อมา ๆ ๆ พอมาปัจจุบันเหตุปัจจัยมันไม่ตรง มันเปลี่ยนไป หรือไม่ทำตามนั้น ทำด้วยความเห็นผิดแต่แรก เราเชื่อ ไม่ได้ไตร่ตรอง พินิจพิจารณา มันก็ผิดพลาดได้ นี่ท่านจึงบอกไว้ อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเล่าขานสืบต่อกันมา อย่าเพิ่งเชื่อเพราะทำตามกันมา อย่าเพิ่งเชื่อเพราะวิตกตามอาการ เมื่อเราเห็นอาการอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว เราก็คิดว่าน่าจะเป็นอย่างนั้น ไม่น่าจะเป็นอย่างนี้ แล้วเราก็เชื่อความคิดที่เราคิดอยู่อย่างนั้น ทีนี้การที่เราคิดขึ้นมาว่าน่าจะเป็นอย่างนั้น น่าจะเป็นอย่างนี้ ตามอาการที่เราเห็นนั้น มันก็อาจจะผิดได้ สิ่งที่เราคิดกับสิ่งที่มันเป็นจริง อาจจะไม่ตรงกันใจ เพราะการคิดของมนุษย์นั้น ท่านทั้งหลายเคยพิจารณาไหม เวลาเราคิดถึงเรื่องใด เราต้องเคยรู้เรื่องนั้นมาก่อน เราต้องมีพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้นมาก่อน อย่างเช่นเราเห็นผู้หญิงกับผู้ชายเดินไปด้วยกัน เราเห็นอาการอย่างนี้ เราอาจจะคิดว่าคนนี้เป็นสามีภรรยากัน แต่จริง ๆ อาจจะเป็นพี่น้อง อาการต่าง ๆ ที่เราคิดทั้งหมด มันขึ้นกับความรู้ สัจจะเก่า ๆ นั่นเอง เพราะฉะนั้นท่านจึงกล่าวไว้ อย่าเพิ่งเชื่อเพราะวิตกตามอาการ อย่าเพิ่งเชื่อเพราะคาดคะเน คาดคะเนว่าน่าจะเป็นอย่างนั้น น่าจะเป็นอย่างนี้ ถ้าคาดคะเนถูกก็ถูกไป คาดคะเนไม่ถูกก็ผิดไป มันก็เลยเป็นโทษเกิดขึ้น จริงไหม นี่อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเป็นตรรกะ อันนี้เป็นความละเอียด ตรรกะบางครั้งเราคิดถูกในบางจุด แต่มันไม่ถูกทั้งหมด เมื่อมันไม่ถูกทั้งหมด เราคิดว่าหลักการคิดเราถูก เราก็ยึดไป พอยึดไปมันก็เลยผิดพลาด อย่าเพิ่งเชื่อเพราะอ้างตำรา เพราะตำราที่เขียนไว้ทั้งหมด บันทึกจากความรู้ความเห็นของคนเขียนจริงไหม โยมว่าจริงไหมละ บันทึกจากความรู้ความเห็นของคนเขียน ถ้าความรู้ความเห็นของคนเขียนนั้นมีจุดที่ไม่ถูกต้อง การเชื่อเข้าไปในจุดนั้น ก็จะเกิดปัญหาไป ถ้าพูดแบบภาษาเรา ๆ เวลาเราโหลด(load)ข้อมูลโปรแกรมมาใช้ในคอมพิวเตอร์ พอดีโปรแกรมนั้นมีไวรัสอยู่ด้วย พอโหลด(load)เข้ามาแล้ว มันได้โปรแกรมบวกกับไวรัสจริงไหม แล้วตัวปัญหามันไม่ใช่โปรแกรม ตัวปัญหาคือตัวไวรัสจริงไหม เพราะฉะนั้นตำราที่เขียนไว้ มันเขียนออกจากความรู้

ความเห็นของผู้เขียนจริงไหมล่ะ เพราะนั่นเราต้องวิจัย ต้องไต่ตรองพินิจพิจารณาให้
ถ่องแท้ อย่าเพิ่งเชื่อเพราะผู้พูดน่าเชื่อถือ สังคมในที่ต่าง ๆ อาศัยความน่าเชื่อถือของผู้
พูด เป็นหลักในความเชื่อ มันก็ผิดพลาดได้ เพราะผู้ที่น่าเชื่อถือก็ไม่ได้บอกว่าจะถูกทุก
อย่าง เราต้องวิเคราะห์วิจัย อย่าเพิ่งเชื่อแม้แต่ผู้พูดเป็นครูของเรา ครูเราก็อาจจะมีจุดที่
สอนผิด เราต้องวิเคราะห์วิจัย อย่าเพิ่งเชื่อแม้เข้าได้กับความเห็นของเรา เห็นยัง สรุปร
ง่าย ๆ พระองค์ไม่ให้เชื่อความเห็นภายนอก ไม่ให้เชื่อความเห็นภายในคือตนเอง ๑๐
ข้อสรุปแค่นี้ละ เป็น ๒ ข้อ ทีนี้จะเชื่ออย่างไร ก็ต้องใช้สติปัญญาพิจารณา ใช้สติปัญญา
พิจารณาว่า สิ่งเหล่านั้นมันตรงสังขารมคือความจริงไหม ถ้ามันตรงสังขารมคือความ
จริงเป็นกุศล เป็นประโยชน์ ก็ลองไปประพฤติปฏิบัติ หรือไปทำดู ถ้าทำแล้วมัน
ถูกต้องก็เชื่อตรงนั้น ถ้ามันไม่ถูกต้องก็ละไป เพราะฉะนั้นการที่เราจะเชื่อสิ่งใด เรา
ไม่ได้เชื่อเพราะความเห็นของใคร ไม่ใช่เชื่อเพราะความเห็นภายนอก ไม่ได้เชื่อเพราะ
ความเห็นของเรา แต่ที่เราเชื่อนั้น เราเชื่อตรงสังขารมคือความจริงเป็นตัวตัดสิน ถ้า
ความเห็นภายนอกตรงสังขารมคือความจริง เราก็เชื่อ ถ้าความเห็นภายนอกไม่ตรงสัง
ขารมคือความจริง เราก็ไม่เชื่อ ความเห็นของเราถ้าตรงสังขารมคือความจริง เราก็เชื่อ
ความเห็นเราถ้าไม่ตรงสังขารมคือความจริง เราก็ไม่เชื่อ เหตุนี้เราไม่ได้ไม่เชื่อหรือ
เชื่อภายนอกหรือตัวเรา เราเชื่อตรงสังขารมคือความจริงนั่นเอง ถ้าเรามีหลัก ใช้สติ
สมาธิปัญญาถ่วงกรองความรู้ความเห็นตรงนี้บ่อย ๆ เราก็จะถ่วงกรองสิ่งที่มันถูกต้อง
ลงสู่ใจนั่นเอง เมื่อสิ่งที่มันถูกต้องลงสู่ใจ ก็เท่ากับเราได้เปลี่ยนมิจฉาทิฏฐิไปสู่
สัมมาทิฏฐิ เหมือนท่านอาจารย์สุชีพท่านกล่าวไว้ ปรับทัศนคติ เปลี่ยนความเห็นผิด
ไปสู่ความเห็นถูก เมื่อจิตนั้นมีความเห็นที่ถูกต้อง ก็ย่อมมีความคิดที่ถูกต้อง เรียกว่า
สัมมาสังกัปปะ เมื่อมีความเห็นถูกต้องมีความคิดถูกต้อง ก็มีการพูดที่ถูกต้อง เรียกว่า
สัมมาวาจา เมื่อมีความเห็นถูกต้อง คิดถูกต้อง มีการกระทำที่ถูกต้อง เรียกว่า
สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ เหตุนี้กายกรรมวจีกรรมมาจากมโนกรรม มโนกรรมจะ
เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล ก็ขึ้นกับสัมมาทิฏฐิหรือมิจฉาทิฏฐิ สัมมาทิฏฐิหรือมิจฉาทิฏฐิ
ก็ขึ้นกับจิตนั้นกอบด้วยวิชาหรืออวิชา ถ้าจิตนั้นกอบด้วยวิชา ก็จะมีสัมมาทิฏฐิ มี
สัมมาสังกัปปะคือคิดถูก ถ้าจิตนั้นกอบด้วยอวิชา ก็จะมีมิจฉาทิฏฐิ แล้วก็มีมิจฉา
สังกัปปะคือดำริผิด จึงออกไปสู่กายกรรมวจีกรรม ส่วนสัมมาวาชามะ สัมมาสติ
สัมมาสมาธิ ก็อยู่ทำหน้าที่ร่วมกันกับสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะนั้นเอง เป็นมโนกรรม

เหตุนี้ในพระไตรปิฎก บางพระสูตรท่านกล่าวมรรคแค่ ๕ ไม่ได้กล่าว ๘ แต่ก็คือ ๘
นั่นเอง คือสัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ท่านไม่
กล่าวสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ เพราะละไว้ในฐานที่เข้าใจ เพราะ
กายกรรมวจีกรรมย่อมมาจากมโนกรรม เหตุนี้การประพฤติปฏิบัติอย่างที่ครูบาอาจารย์
ได้แสดงไปเมื่อเช้า ศาสนาจะเจริญหรือเสื่อมขึ้นอยู่กับใจเรานะ ตรงนี้เป็นเหตุ เพราะ
มหาเหตุคือใจนั่นเอง เหตุนี้ถ้าเราเข้าใจตรงนี้ เราต้องอบรมใจให้ไปสู่วิชชาตนเอง
ไปสู่สัมมาทิฐินั่นเอง อาศัยสัมมาทิฐิเป็นทางเดิน ก็เรียกว่าเดินมรรคนั่นเอง ทีนี้เมื่อ
พระพุทธเจ้าท่านแสดงธรรมครั้งแรก ท่านจึงตรัสไว้ ส่วนสุด ๒ ที่บรรพชิตและ
นักบวชหรือผู้ปฏิบัติทั้งหลายไม่ควรดำเนิน คือ ๒ ทางที่พูดให้ฟัง ท่านจึงตรัสไว้ให้เดิน
มัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลาง ทางสายกลางก็บัญญัติออกมาเป็น ๘ ข้อ คือมรรค ๘
สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ
สัมมาสติ สัมมาสมาธิ นี่คือมรรค ๘ คือมัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลาง ทำไมถึง
เรียกว่ากลาง คำว่ากลาง เพราะมันไม่ไปซ้ายไปขวา จริงไหม ถ้าไปซ้ายไปขวา มันก็
ไม่อยู่ตรงกลาง ตรงกลางก็อยู่ตรงไหน ก็ตรงที่มันไม่ลำเอียงไปซ้ายไปขวานั้นเอง เหตุ
นี้ทางสายกลาง เราต้องมีความเห็นสอนตนเองเรื่อย ๆ ให้วางจิตนั้นให้สู่ความเป็น
กลาง หักลงสู่ความเป็นกลาง ไม่ไปซ้ายไปขวา อย่างเช่นที่พูดเรื่องกาลามสูตร ก็หัก
กลั่นกรองความรู้ความเห็นให้อยู่ตรงกลาง ตรงกลางอะไรเป็นตัวตัดสิน ก็ตัวสังขธรรม
คือความจริง ไม่ได้อยู่ที่ความเห็นใคร เข้าใจไหมที่พูดตอนนี้ อยู่ตรงกลางนั่นเอง ถ้า
ผู้ใดไม่เจริญจิต ไม่รักษากิจ ไม่เตือนตน ไม่ประพฤติปฏิบัติจิตนั้นให้ลงสู่ความเป็น
กลาง การประพฤติปฏิบัตินั้นก็เป็หมัน เหตุนี้หลวงปู่เทศก์กล่าวไว้ ผู้ใดทำใจให้ถึง
ซึ่งความเป็นกลาง ผู้นั้นจะพ้นจากทุกข์ทั้งปวง ท่านมาเขียนตอนบั้นปลายชีวิตท่าน
หนังสือเล่มท้าย ๆ ค่อยมีบทนี้ลง เราได้ดูท่านอยู่ ๒ ปีสุดท้าย ที่ถ้ำขาม สกลนคร อ.
พรรณานิคม สมัยนั้นยังเป็นแพทย์อยู่ ยังไม่ได้บวช ผู้ใดทำใจให้ถึงซึ่งความเป็นกลาง
จะพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เพราะผู้ที่มีใจเป็นกลางนั้น จึงจะเป็นสัมมาทิฐิจนถึง
สัมมาสมาธิ จึงจะสามารถยกสิ่งทั้งหลายขึ้นวิจยลงสู่ความจริงได้ ถ้าเป็นอคติ มันไม่ยก
วิจย ถูกไหม เหมือนตัวมัน มันไม่ยกวิจยตัวมันหรอก จริงไหม ถ้าพวกกูแล้ว กูไม่
เอา กูไม่วิจย พวกกูถูกหมด ถ้าพวกมึงแล้วผิดหมด เพราะมันลำเอียง ใช่ไหม นี่ต้อง
วางจิตวางหลักให้ตรง คำว่าตรงก็เป็นสัมมาทิฐินั่นเอง คำว่าตรงก็คือปรับทัศนคติ

นั่นเอง จากมิจฉาทิฎฐิไปสู่สัมมาทิฎฐิ นี้ เพราะฉะนั้นศาสนาเจริญหรือเสื่อมอยู่ในใจของคน ถาวรวัตถุเป็นแค่สิ่งที่แสดงถึงภายในจิตใจที่ออกมา เพราะวัตรธรรมมาจากนามธรรมคือมโน กายกรรมวจีกรรมมาจากมโนกรรม นี้ ถ้าเราเข้าใจหลักตรงนี้ หน้าที่ของเราคืออะไร แล้วเราปรารถนาอะไร ที่นี้จะมาพูดอีกนิดหนึ่ง มันขึ้นมาตอนที่ไปแสดงธรรมเมื่อหลายปีแล้ว ทำไมต้องปฏิบัติธรรม มันขึ้นมาทศนะให้ญาติโยมฟัง ทำไมต้องปฏิบัติธรรม ก็ทศนะว่าโยมเคยทำงานกันไหม เวลาโยมต้องทำงานงานชิ้นหนึ่ง แต่โยมไม่เคยรู้เรื่องงานตรงนั้นเลย ถามว่าปัญหาจะเกิดไหม กับอีกคนหนึ่งศึกษาหาความรู้ในงานตรงนั้นอย่างถ่องแท้ รู้ทั้งเหตุทั้งผล ทั้งคุณทั้งโทษ ทั้งปัญหาจะเกิดตรงจุดไหน รู้อย่างถ่องแท้ คนนี้ปัญหาจะเกิดไหม ถ้าเกิดก็น้อยหรือไม่เกิดซะใหม่ กับคนแรกนี่ต่างกันไหม โยมว่าต่างไหม เออ เพราะฉะนั้นคนที่ฉลาดต้องทำอะไรเมื่อต้องทำงาน โยมอยากเลือกเป็นคนฉลาดหรืออยากเลือกเป็นคนโง่ เออ ถ้าโยมอยากเลือกเป็นคนฉลาดต้องทำอะไรเอ้า ก็ต้องศึกษาหาความรู้ในงานการนั้นให้ถ่องแท้จริงไหม ถ้าเราศึกษาหาความรู้ในงานการนั้นถ่องแท้แล้ว เราก็ประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องจริงไหม ปัญหามันก็ลดลงหรือไม่มีจริงไหม นี่ฉันใดฉันนั้น พวกโยมรู้ไหม โยมถูกบังคับให้ทำงานตั้งแต่เกิดจนตาย หรือตั้งแต่ตื่นนอนถึงลงนอน พวกโยมเคยรู้ไหม มีใครรู้บ้างว่าถูกบังคับให้ทำงานตั้งแต่ตื่นนอนถึงลงนอน มีใครรู้บ้าง หรือมีใครพิจารณาบ้าง ทำไมถึงพูดเช่นนั้น งานคือกายใจ เราอยู่กับกายใจเรานี่ ตั้งแต่ตื่นนอนถึงลงนอนจริงไหม พอนอนหลับมันไม่รู้สึกตัว ไม่ต้องพูดถึง พอตื่นขึ้นมาก็รู้สึกตัว จนไปสู่การนอนหลับ ระหว่างช่วงที่ตื่นจนถึงหลับ มันมีอะไรหลายอย่างเกิดขึ้นในกายใจเรา เราถูกบังคับให้ทำงานอยู่ตลอด จริงไหม โยมว่าจริงไหม แต่โยมไม่เคยรู้เรื่องของมันเลย ไม่เคยรู้เรื่องกายใจของตนเองเลย นี้พูดโดยสมมตินะว่าตนเอง เพื่อเป็นภาษาสื่อเฉย ๆ โยมไม่เคยรู้เรื่องของตนเองเลย ไม่เคยรู้เรื่องกายใจตนเองอย่างถ่องแท้ ถามว่าปัญหาจะเกิดไหม เพราะโยมถูกบังคับให้ทำงานอยู่ตั้งแต่ตื่นนอนถึงลงนอน โยมว่าปัญหาเกิดไหม ปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร ก็คือความทุกข์ใจนั่นเอง ถูกไหม ถ้าเราไม่รู้แจ้ง ไม่เข้าใจในตนเอง มันต้องมีสักวันหนึ่งหรือเวลาหนึ่ง ต้องมีความทุกข์ใจไม่มากก็น้อย โยมว่าจริงไหม หรือในที่นี้ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยมีความทุกข์ใจเลย มีไหม โยมว่ามีไหม ที่เกิดมาในโลกนี้ ที่มานั่งในศาลานี้ ตั้งแต่เกิดมาจนถึงอายุปัจจุบันนี้ ไม่เคยทุกข์ใจเลยแม้แต่น้อยหนึ่งนิดหนึ่ง มีไหม ไม่มี เห็นไหม ที่นี้ผู้ฉลาดต้องทำอะไร

อยากจะทำทุกขหรือไม่อยากทุกขละ เออ พวกโยมอยากทุกขหรือไม่อยากทุกข ไซ้ใหม่ คนฉลาดก็ไม่อยากทุกขไซ้ใหม่ ไม่อยากทุกขต้องทำอะไร นี่มันก็จะกลับมาหาเหตุผลนะ เมื่อเราไม่อยากทุกขเราต้องทำอะไร เราก็ต้องมาศึกษาในกิจการที่เราทำให้ต้องแท้จริงใหม่ โยมว่าจริงใหม่ งานการนั้นคือกายใจ เราต้องมาศึกษาในกายใจเราให้ต้องแท้ ให้ชัดแจ้ง ให้ประจักษ์ เห็นความจริงในกายใจตรงนี้ ถ้าเห็นตรงนี้เมื่อไร คำว่า มิจฉาทิฏฐิกิเกิดไม่ได้ คำว่าสัมมาทิฏฐิกิแปลว่าเกิดได้ ไซ้ใหม่ เมื่อสัมมาทิฏฐิกิเกิด มันก็เกิดอะไรต่อ สัมมาสังกัปปะคือความดำริ คือความคิดนั่นเองชอบเกิด เมื่อคิดชอบมันเกิด มันก็พูดชอบเกิด มันก็กระทำทางการงานและอาชีพชอบเกิดไซ้ใหม่ ถูกใหม่ มันก็เลยเรียกว่า กุศลกรรมเกิดไซ้ใหม่ มันก็เท่ากับเรียกว่า ละอกุศลกรรมถูกใหม่ มันจึงตรงกับที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง กุสะลัสสุปะสัมปะทา การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม เวลาท่านแสดงโอวาทปาฏิโมกข์นั้น ผู้ที่รับฟังทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ ๑,๒๕๐ รูป อันนี้พูดตามประวัตินะ จริงใหม่ ไม่มีปุถุชนเลย ขนาดเป็นพระอรหันต์ทั้งหมดนะ พระพุทธเจ้ายังให้หลักการดำเนินนะ ให้หลักการดำเนิน เน้นย้ำต่อพระอรหันต์นั้น เพื่อที่จะได้ประกาศศาสนาได้ถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นพระอรหันต์ทั้งหมดนะ ๑,๒๕๐ รูป แต่ท่านก็ยังต้องกล่าวซ้ำ นี้ สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง การไม่ทำบาปทั้งปวง กุสะลัสสุปะสัมปะทา การทำกุศลให้ถึงพร้อมนี้ ๒ ข้อแรก เพราะฉะนั้นถ้าเราประพฤติปฏิบัติอย่างนี้ เรารู้ว่าปัญหามันเกิด เพราะความไม่รู้แจ้งในกายใจตนเอง คือเราถูกบังคับให้ทำงาน งานนั้นคืองานของกายใจ อยู่กับมันตั้งแต่ตื่นนอนถึงลงนอน แต่ไม่รู้เรื่องของมันเลย แต่ต้องทำงาน มันก็เกิดปัญหาคือความทุกข์ใจจริงใหม่ ถูกใหม่ พอทุกข์ใจตัวนี้เกิด มันก็เรียกว่าอะไร อกุศลมันเกิดถูกใหม่ ถ้าไม่มีอกุศลเกิด มันจะมี ความทุกข์ใจใหม่ เพราะฉะนั้นอกุศลนี้มันเกิดจากอะไร เกิดจากความไม่เห็นแจ้งในเรื่องของตนเอง คือกายใจนี้นั่นเอง จริงใหม่ ถูกใหม่ เพราะฉะนั้นเหตุนี้ทำไมต้องปฏิบัติธรรม เพราะเราถูกบังคับให้ทำงานตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงลงนอน เมื่อเราถูกบังคับให้ทำงานตั้งแต่ตื่นนอนถึงลงนอน เราไม่รู้เรื่องงาน ปัญหามันย่อมเกิดขึ้น เหตุนี้ผู้มีปัญญาย่อมไม่นิ่งนอนใจ ย่อมไม่จมอยู่ของทุกข์ ย่อมไม่จมอยู่ปัญหาที่มันจะเกิด ท่านจึงต้องใช้สติปัญญา พินิจพิจารณาศึกษาในกิจการนั้นให้ต้องแท้ให้ชัดแจ้ง เมื่อท่านต้องแท้ชัดแจ้งในใจท่านแล้ว ท่านก็ทำงานนั้นได้ถูกต้อง จริงใหม่ ถูกใหม่ นี่ย้อนกลับ

มา การปฏิบัติธรรมนั้นถ้าเราดูเช่นนี้ การปฏิบัติธรรมจึงไม่ใช่เรื่องของนักบวชนะ ไม่ใช่เรื่องของพระเถระ การปฏิบัติธรรมนั้นเป็นเรื่องของทุกคนที่มีกายใจนี้ จริงไหม พระมีแต่ความทุกข์หรือ โยมไม่มีความทุกข์ใช่ไหม โยมว่าจริงไหม หรือ ไม่จริงเห็นไหม มีคนตอบ เหตุนี้ทุกคนที่มีกายใจนี้ จึงต้องปฏิบัติธรรมไป นี่คือเหตุผล เพราะเรายู่กับกายใจนี้ เราถูกบังคับให้ทำงานตั้งแต่ตื่นนอนถึงลงนอน เมื่อเราไม่รู้เรื่องของมัน เราต้องมีความทุกข์ เพราะฉะนั้นการปฏิบัติธรรมนี้จึงเป็นเรื่องของทุกชีวิตที่มีกายใจนี้ ไม่มีข้อยกเว้น ไม่มีข้อยกเว้นไม่ว่ากรณีใด จริงไหม เพราะความทุกข์นี้ มันไม่ได้เลือกหญิง ไม่ได้เลือกชาย ไม่ได้เลือกนักบวช ไม่ได้เลือกภราวาส ไม่ได้เลือกคนแก่ ไม่ได้เลือกเด็ก ไม่ได้เลือกศาสนา จริงไหม ทุกคนในโลกนี้ ถ้าไม่รู้เรื่องงานก็ต้องปฏิบัติผิด ปัญหาต้องเกิดคือความทุกข์ใจนั่นเอง จริงไหม โยมว่าจริงไหม เพราะฉะนั้นจึงหมดปัญหาว่าการปฏิบัติธรรมนั้นเป็นเรื่องของพระชีเถระ ไม่ใช่ซะ เป็นเรื่องของทุกคนที่มีกายใจ ไม่ใช่เรื่องของผู้หญิงหรือผู้ชาย ไม่ใช่เรื่องของคนแก่หรือเด็ก เป็นเรื่องของทุก ๆ คน ทุกคนมีกายใจนี้เหมือนกันหมด มีอุปสรรคเท่าเทียมกันหมด คือกายใจนี้ แต่ผู้ใดจะเข้าใจเห็นแจ้งในธรรม ขึ้นกับผู้นั้นปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไหม ใครปฏิบัติถูกหรือปฏิบัติผิด เท่านั้นเอง แต่ความที่จะสามารถบรรลุธรรมนั้น เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ทุกคนเสมอกันหมด มีสิทธิเข้าถึงได้หมด แต่ช้าเร็วแล้วแต่เหตุปัจจัย จริงไหม แม้แต่ปฏิบัติถูกแล้วก็ยังแล้วแต่เหตุปัจจัย จริงไหม นี้ ถ้าปฏิบัติผิดไม่ต้องพูดถึง มันไม่มีสิทธิ์ที่จะเข้าอยู่แล้ว นี้ เพราะฉะนั้นถ้าโยมเข้าใจอย่างนี้นี้ ตัดปัญหานะ ใครบอกว่าแก่แล้วค่อยเข้าวัด อันนี้เรียกว่ามิจฉาทิฏฐิ คือความเห็นที่ผิด เพราะไม่รู้ตัวเอง ถูกบังคับทำงาน เหมือนสมมติว่าเราถูกอยู่ในกรงขัง ก็ยังไม่คิดว่าตัวเองถูกขัง นี้ก็ว่าเราวิ่งข้างในกรงขังได้รอบ ไม่ได้ถูกมัดนี่ ๆ ก็เลยว่ามีอิสระ นี้ อันนั้นก็เลยเรียกว่า ตามันเลยมีคบอดไม่เห็นลูกกรงใช่ไหม อันนี้ทัศนะให้ฟัง จริงไหม ถูกไหม เพราะฉะนั้นถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของทุกคน ไม่ว่านักบวชภราวาส ไม่ว่าหญิงไม่ว่าชาย ไม่ว่าคนแก่หรือเด็ก ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเสมอกันหมด ที่จะบรรลุธรรมที่จะปฏิบัติธรรม เพราะอุปสรรคมันเท่าเทียมกันหมด แล้วก็เป็นที่ของทุกคน ที่ฉลาดนะวงเล็บ ที่จะต้องทำ ถ้าไม่ทำ ไม่ใส่ใจศึกษาก็ต้องทุกข์ ถูกไหม นี้ เพราะฉะนั้นถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ ประเด็นว่าทำไมต้องปฏิบัติธรรม แก่แล้วค่อยเข้าวัด อันนี้เป็นมิจฉาทิฏฐินะ ใครที่มีอายุเหลือน้อยแล้ว กลับไปก็บอกลูกบอกหลานนะ อย่า

ไปห้ามลูกห้ามหลานเข้าวัดนะ แก่เหมือนฉันแล้วค่อยเข้าวัด อันนี้เป็นมิจฉาปฏิญญา ถามว่าลูกเรานี้มันทุกข์ใจเป็นไหม หรือมันทุกข์ใจเป็นเฉพาะเรา โยมว่ามันทุกข์ใจเป็นไหม แล้วโยมไปคูสิ ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้วัยรุ่นเยอะเลยใช่ไหม ลูกไหม นี่ เพราะฉะนั้นเหตุนี้ทุกคนมีกายใจ ทุกคนจึงต้องปฏิบัติธรรมหมด เพราะเราถูกบังคับให้ทำงานโดยเราไม่รู้เรื่องของงาน เราก็ต้องมาศึกษาให้ถ่องแท้ จึงจะทำงานนี้ได้ถูกต้อง เราอยู่กับกายใจนี้ละ มันบังคับเราทำงานทุกวันทุกคืนนะ ตั้งแต่ตื่นนอนถึงลงนอน โยมไม่เชื่อลองสังเกตตัวเองก็ได้ เวลารูปมันกระทบตา เสียงมันกระทบหู กลิ่นกระทบจมูก รสกระทบลิ้น เย็นร้อนอ่อนแข็งกระทบกาย แม้แต่คิดนึกธรรมารมณ์กระทบใจ มันทำงานอยู่ตลอดเวลา สังเกตไหม เวลาตากระทบรูป บอกมึงอย่าทำงานนะ อย่าเห็นนะ มันเชื่อเราไหม ยกเว้นตาบอดกับหลับตา จริงไหม เวลาเสียงกระทบหู บอกมึงอย่าทำงานนะ อย่าได้ยินนะ ยกเว้นหูหนวกนะ จริงไหม โยมว่าจริงไหม มันทำงานอยู่ตลอดเวลา ทำงานมากกว่าคนปกติ เขาก็เลยเรียกว่าโรคประสาท โรคเครียด โรคบ้าก็เข้าไปอยู่ศรีษะญานัน้จริงไหม นี่จริงไหม โยมคิดดู มันบังคับเราทำงานตลอดเวลา แต่เราไม่เคยรู้เรื่องของมันถ่องแท้เลย มันก็เลยเป็นปัญหา พอเราทำงานด้วยความไม่รู้แจ้ง เราก็เลยมีผลคือความทุกข์ใจใช่ไหม ลูกไหม นี่คือหน้าที่ของเราะข้อแรก หน้าที่ชาวพุทธจริงๆ ไม่ใช่หน้าที่ชาวพุทธนะ หน้าที่ของมวลมนุษย์ทั้งหลาย คำว่าชาวพุทธสมมติเฉยๆ ว่าเป็นของพระพุทธเจ้า แต่สังฆธรรมคือความจริงธรรมะนั้นเป็นของกลาง มีมาตั้งแต่ก่อนพระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ก็มี พระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วก็มี แม้แต่ปัจจุบันก็มี แต่ผู้ใดจะเห็นธรรมหรือไม่เห็นธรรม ขึ้นกับผู้นั้นปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไหมเท่านั้นนะ สังฆธรรมคงเส้นคงวา มีตั้งแต่ก่อนพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าปรินิพพานก็ยังมีอยู่ แม้แต่ปัจจุบันก็ยังมีอยู่ ถ้าไม่มีก็แสดงว่าไม่ใช่สังฆธรรม ไม่ใช่ความจริง จริงไหม เพราะฉะนั้นถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ หน้าที่เราคืออะไร ต้องมาปฏิบัติในตนเองให้ถูกต้อง มาทำงานให้มันถูกต้องซะ ผลคือความทุกข์ก็ลดลง เพราะฉะนั้นท่านเจ้าภาพนิมนต์ให้มาแสดง “หน้าที่ชาวพุทธในท่ามกลางวิกฤตพระพุทธศาสนา” ถ้าพูดจริงๆ แล้ว วิกฤตพระพุทธศาสนานี้ มันมีทุกยุคทุกสมัย ลูกไหม ทำไมถึงว่ามีอย่างนั้น ก็มีเพราะว่าชาวพุทธนี้ เราเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว พ่อแม่เราถือพุทธศาสนา เราก็ไปลงทะเบียนบ้านว่าเป็นชาวพุทธ ลูกไหม ทีนี้เราก็มาศึกษาแบบงูๆ ปลาๆ ตามประเพณี เข้าวัดเข้าวาอย่างนั้นเอง มันก็เลยมีวิกฤตไป ทำไมไม่มีวิกฤต ก็มันมี

ปัญหาในใจ ถูกใหม่ แต่ถ้าเป็นชาวพุทธแท้ ๆ แล้ว มันไม่มีวิกฤต เข้าใจประเด็นนี้ไหม ชาวพุทธไม่มีวิกฤต ที่มีวิกฤตเพราะยังไม่ใช่เป็นชาวพุทธ เพราะปัญหาที่เกิดในสังคมทั้งหมด มันเป็นปัญหาของคนที่ไม่ใช่เป็นชาวพุทธ เข้าใจไหม ถ้าเรารู้แจ้งในกายใจแล้ว เรารู้ว่าสิ่งใดมันถูกสิ่งใดมันผิด สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ เราก็ปฏิบัติให้ถูกต้อง แล้วมันจะเป็นปัญหาใหม่ ที่มันเป็นปัญหาทั้งหมดในบ้านเมือง ในทั่วโลกเลยนะ เพราะความไม่ถูกต้องต่างหาก ในการประพฤติปฏิบัติของแต่ละคนจริงไหม เพราะนั่นถ้าพูดมุมหนึ่งชาวพุทธนี้ไม่มีวิกฤต ที่มีวิกฤตเพราะว่าเป็นชาวพุทธบวกลบนะ จริงไหม ถ้าเป็นชาวพุทธแท้แล้วไม่มีวิกฤต เพราะชาวพุทธแท้จะรู้หน้าที่ รู้ว่าทำไมต้องปฏิบัติธรรม เมื่อรู้ว่าทำไมต้องปฏิบัติธรรม เขาก็ต้องรู้ว่า เมื่อไม่ปฏิบัติธรรมผลคืออะไร ผลก็คือทุกข์นั่นเอง เมื่อรู้ว่าทำไมต้องปฏิบัติธรรม เขาไม่ต้องการทุกข์ เขาก็ศึกษา การที่เขาศึกษาให้รู้แจ้งในงานคือกายใจนั้น ก็เรียกว่าเดินมรรคใช้ใหม่ ถูกใหม่ เมื่อเขาเดินมรรคเขาู้แจ้ง เขาประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้อง ความทุกข์มันก็ดับไปเรื่อย ๆ มันก็ไม่มีเหตุเกิด นิโรธมันรออยู่ตรงนั้น ใช้ใหม่ เพราะนั่นอริยสัจ ๔ เดินอยู่ที่ไหน ไม่ได้เดินอยู่ในตำรานะ โยมไปหาอริยสัจ ๔ ในตำรานั้น มันจะเจออยู่ตัว อ.อ่าง ร.เรือ สระอิ ย.ยักษ ส.เสื่อ ไม้หันฯ จ.จาน แล้วก็เลข ๔ จริงไหม แต่อริยสัจ ๔ แทะอยู่ในกายใจโยมนั่นเอง อยู่ที่ใจโยมนั่นเอง หาให้มันเจอนะ คนที่หาเจอนั้นละเรียกว่าชาวพุทธ จริงไหม เพราะฉะนั้นถ้าเป็นชาวพุทธแท้แล้วไม่มีวิกฤต วิกฤตพระศาสนาไม่มี เพราะพระสงฆ์หมู่ใหญ่เป็นหมื่นรูปในสมัยพุทธกาล พระเจ้าอชาตศัตรูเมื่อทำปิตุฆาต มีความทุกข์ร้อนใจมาก หมอโกมารภักจพาไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ไปแล้วทำไมมันเจ็บหมด มันคิดขึ้นมา หรือจะหลอกเรามาปลงพระชนม์ นี่คิดขึ้นมาในใจ ท่านก็ไม่ว่าอะไร ก็พาเข้าไป พอพาไปแล้วก็เจอพระพุทธเจ้ากับสงฆ์หมู่ใหญ่ สงบกันหมดเลย พระพุทธเจ้าเป็นประธาน สงฆ์หมู่ใหญ่ ๒ - ๓ หมื่นรูป เจียบกริบหมด จึงรู้ว่าการปกครองโดยธรรมนั้น มันสงบอย่างนี้เอง พระเจ้าอชาตศัตรู แล้วพระองค์ก็แสดงธรรมให้ฟัง เมื่อฟังธรรมเสร็จแล้วท่านก็แจ่มแจ้งในใจแล้วก็กลับไป พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ อานนท ถ้าอชาตศัตรูไม่ทำปิตุฆาต การแสดงธรรมของเราตถาคตสิ้นสุดลง อชาตศัตรูจะได้สำเร็จพระโสดาบัน นี่ท่านรับสั่งพยากรณ์อย่างนั้น แต่เนื่องจากอชาตศัตรูทำปิตุฆาตคืออนันตริยกรรม จึงแค่เห็นแค่ออย่างนั้น แต่ไม่สามารถที่จะบรรลุพระโสดาฯ กรรมนั้นมันปิดกั้นอยู่ นี่ เพราะนั่นถ้าเป็นชาวพุทธแล้วสงบเจียบ ไม่มีวิกฤต

นะ เหตุการณ์ทุกอย่างที่เราจะชี้ให้เห็นถูกต่างหาก เพราะในโลกนี้วิชชามัน
ครอบงำตั้งแต่เกิด ใครที่เกิดมาแล้วไม่มีวิชาขมมือขึ้นซิ ถ้าขมมือขึ้นก็แสดงว่าไม่ใช่
ชาวพุทธ เพราะศีล ๕ ไม่มี มีมุสาวาทา เพราะอะไร เพราะถ้าไม่มีวิชาที่เข้านิพพาน
หมดใช้ใหม่ ไม่ต้องเกิด เพราะนั้นวิชชามันปกปิดหมดนะ มันหลอกเรา หลอกให้เรา
คิดผิด พุคผิด ทำผิด จริงใหม่ เพราะฉะนั้นถ้าเราเข้าใจประเด็นนี้ ก็ควรมาสนใจปฏิบัติ
ธรรม มาศึกษาในกายใจเรานั้นเอง เพื่อให้รู้จักมันถ่องแท้ เราจะได้ประพฤติปฏิบัติต่อ
มันได้ถูกต้อง การประพฤติปฏิบัติได้ถูกต้องก็เรียกว่าทำงานได้ถูกต้อง ผลก็คือไม่มี
ปัญหาคือความทุกข์ใช้ใหม่ เข้าใจใหม่อ้าว วันนี้ที่มาพูดให้ฟัง ทำไมต้องปฏิบัติธรรม
พูดให้ฟังแล้วนะ ถ้าเรารู้เหตุผลนี้เรารู้หน้าที่ของเรา หน้าที่ของเราก็คืออะไร ก็คือทำ
ความเห็นให้มันถูก ละความเห็นที่มันผิดนั่นเอง ประพฤติปฏิบัติให้มันถูก เมื่อ
ประพฤติปฏิบัติถูก มันก็ตรงกับคำว่า สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง ไม่ทำบาปทั้งปวง
กุศลสัมปะทา การทำกุศลให้ถึงพร้อม ให้ถึงพร้อมนะ คำว่าถึงพร้อมคือ
สมบูรณ์ สะจิตตะปะริโยทะปะนัง ถ้าเราคำนิพนธ์อย่างนี้ มันมีเหตุที่จะรู้แจ้ง รู้ชัดเห็นชัด
ในเรื่องกายใจตนเอง ความทุกข์มันก็ไม่มี มันก็เลยเรียกว่า สะจิตตะปะริโยทะปะนัง ทำ
จิตให้ขาวรอบปราศจากโลก โกรธหลง เพราะโลก โกรธหลงมันตั้งอยู่ไม่ได้ มันตั้งอยู่
ไม่ได้เพราะเราเห็นแจ้งในเรื่องกายใจตนเอง ถ้าเราไม่เห็นแจ้ง ความหลงมันก็ตั้งอยู่ตรง
นั้นถูกใหม่ เหมือนมีดนี้ ถ้าแสงสว่างเกิด ความมืดมันหายไป เราไม่ต้องไปละไปลบ
ความมืด จริงใหม่ ไม่ต้องไปทำลายความมืด โยมเคยไปทำลายความมืดกันไหม อยู่ที่
บ้านเวลามืดทำอะไร เปิดไฟขึ้นใช้ใหม่ มีคนตอบว่าเปิดไฟขึ้น ไฟเรียกว่าอะไร แสง
สว่างนั้นเรียกว่าอะไร พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ ปัญญา โลกัสมิ ปัชโชโต ปัญญา
เป็นแสงสว่างในโลก การที่เราเห็นแจ้งในกายใจเรานี้ละ เขาเรียกว่าปัญญามันเกิด พอ
ปัญญามันเกิด ความมืดมันก็ไม่มีใช้ใหม่ จริงใหม่ เมื่อความมืดมันไม่มี ก็เรียกว่าความ
หลงมันไม่มี ความหลงไม่มี ความโลภความโกรธมันก็ไม่มีใช้ใหม่ จริงใหม่ มันไม่มี
มันก็เลยไม่ต้องทุกข์ใจ เพราะนั้นสะจิตตะปะริโยทะปะนัง มันอาศัยการดำเนินตั้งแต่
ต้นนะ จนไปถึงที่สุดของมันใช้ใหม่ เมื่อมันเกิดอย่างนี้ มันก็จะลงสู่คำว่า เมื่อจิตนั้น
เป็นสัมมาทิฐิ ไม่มีมิจฉาทิฐิ พูดอีกอย่างหนึ่งท่านรู้แจ้งสมมติปรมาตถ์ถ่องแท้แล้ว
คนมันเลยไม่มี เพราะคนมันเป็นสมมติ เมื่อคนมันไม่มี มันจะมีอะนุปะวาโทใหม่ การ
ไม่กล่าวร้ายกันมันจะมีใหม่ มันไม่มีใช้ใหม่ มันไม่มีอะนุปะวาโทนี้เป็นวจีกรรมถูก

ไหม มันเป็นสัมมาวาจาไปแล้วใช่ไหม มันจะมีอะนุปะชาโตไหม การไม่ทำลายกันมีไหม ไม่มี เพราะมันเป็นอะไร สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะจริงไหม มันไม่มี เบียดเบียนกันทางกาย ถูกไหม มันก็เลยตรงกับพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ เอตัง พุทธานะ สาสะนันติ นี่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ พระพุทธเจ้า พระองค์ใดมาตรัสรู้ในอดีต ในปัจจุบัน และในอนาคตกาล ก็จะแสดงธรรมเหมือนกันหมด ไม่มีองค์ไหนต่างกัน เพราะมันเป็นสังขธรรมคือความจริง เข้าใจยัง เพราะนั่นหน้าที่ชาวพุทธ ถ้าเราศึกษาในกายใจเราอย่างนี้ ข้างนอกมันสงบไหม ข้างนอกจะเป็นอย่างไรก็ตาม เรามีความเห็นข้างในแจ้งแล้ว ก็ให้กรรมมันเป็นตัดสินใจนะ ข้างนอกจะทำถูก เป็นกุศล ก็กุศลกรรมเขาตัดสินใจไหม เขาเรียกว่าวิบากกุศล ข้างนอกจะทำผิด ก็อกุศลเขาตัดสินใจ เรียกว่าวิบากอกุศลให้ผลใช่ไหม เราไม่ใช่ผู้พิพากษา เรามีแต่เจริญความเห็นให้ตรง ประพฤติปฏิบัติให้ตรง เราจะไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาไหม เพราะนั่นจึงบอกชาวพุทธไม่มีวิกฤต เข้าใจยัง เหตุอันนั้นหน้าที่เราต้องประพฤติปฏิบัติ มาศึกษาในกายใจเรา แก่นแท้พระพุทธศาสนาอยู่ในใจเรา ไม่ได้อยู่บนตำรับตำรา ตำราบอกว่าพระนิพพานก็คือ น.หนู สระอิ พ.พาน พ.พาน สระอา น.หนู แต่ น.หนู สระอิ พ.พาน พ.พาน สระอา น.หนู ไม่ใช่พระนิพพาน เขาเรียกตัวอักษรจริงไหม ถูกไหม เพราะนั่นแก่นพระพุทธศาสนาอยู่ในใจเรา ศาสนาเจริญหรือเสื่อมก็อยู่ในใจเรา ถ้าใจเราทรงสังขธรรมคือความจริง ประพฤติปฏิบัติถูกต้อง ก็เรียกว่าศาสนาเจริญในใจเรา ถูกไหม ถ้าใจเราไม่ทรงสังขธรรมความจริง ปฏิบัติไม่ถูกต้อง ก็เรียกว่าศาสนาเสื่อมในใจเรา จริงไหม เมื่อเสื่อมในใจเราแล้ว มันเลยเป็นวิกฤตภายนอกใช่ไหม เพราะมันกระทำที่ผิดใช่ไหม ก็เลยเป็นปัญหาของสังคมนั่นเอง วันนี้ก็แนะนำแสดงธรรมต่อญาติโยมไม่รู้จะตรงประเด็นไหม ถ้าไม่ตรงประเด็นก็ขอความเมตตาต่อญาติโยมและครูบาอาจารย์ทั้งหลาย เพราะผู้พูดปัญญาน้อย เมื่อฟังหัวข้อแล้วไม่รู้จะพูดอย่างไร ก็พยายามจะนำมาแสดงให้ตรงหัวข้อ ศาสนาเจริญหรือเสื่อมในใจเรา ศาสนาที่อยู่ในกายใจเรา การอ่านพระศาสนาอ่านลงสู่กายใจเรา อุปกรณ์ที่ใช้ในการอ่านคือสติสมาธิปัญญา สติสมาธิปัญญาไม่ได้เกิดขึ้นเอง ต้องอาศัยการประพฤติปฏิบัติ สติต้องหัดระลึก ระลึกตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงลงนอน เผลอแล้วแล้วไป ระลึกได้เอาใหม่ ไม่ต้องไปยินดีไม่ต้องไปยินร้ายกับความเผลอ เพราะมันเผลอไปแล้วมันแก้อดีตไม่ได้ เอาปัจจุบันเรื่อยไป ระลึกได้เมื่อไรให้เจริญสติเมื่อนั้น สมาธิคือความตั้งมั่นแห่งจิต ถ้าเรามุ่งมั่นเพื่อจะหา

สังขรรณความจริง เพื่อจะประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้อง สัมมาสมาธิมันจะตั้งอยู่ตรงนั้น ปัญญาต้องพาออกก้าวเดิน หัดพินิจพิจารณา สังเกตสังกาสิ่งที่มากระทบทางตาหูจมูก ลิ้นกายใจ เมื่อมันมากระทบ มันจะต้องแสดงปฏิกิริยาให้เราเห็น ปฏิกิริยาที่แสดงให้เราเห็นนั้น ถ้ามันมีโลกโกรธหลงอยู่ มันก็ต้องแสดงแบบโลกโกรธหลง ถ้าขณะนั้นมันไม่มีโลกโกรธหลงอยู่ มันก็แสดงแบบไม่มีโลกโกรธหลง ปัญญาต้องสังเกตใคร่ครวญ วิเคราะห์วิจัยแยกแยะในกายใจตัวเองเรื่อย ๆ ความเห็นแจ้งในกายใจก็จะเป็นผลตามมา เมื่อเห็นแจ้งอย่างนี้แล้ว เราได้ทำหน้าที่ของชาวพุทธสมบูรณ์ วิกฤตพระพุทธศาสนาไม่มี เพราะมันสมบูรณ์ในใจเราแล้ว ช้างนอกเป็นไปตามกรรมของเหล่าสัตว์ เราไม่มีหน้าที่ไปตัดสินเขา หน้าที่ที่ตัดสินคือหน้าที่กฐนแห่งกรรม เรามีหน้าที่อย่างเดียว เจริญเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา นี่จึงขอยุติแต่เพียงเท่านี้ ขอให้ทุกท่านเจริญในธรรมทุกคนทุกคนเทอญ ขอเจริญพร.